

Fødsler i Norge 1967-2016 – noen nøkkeltall

Marta Ebbing

Fagdirektør for helseregistre, Folkehelseinstituttet, Bergen

marta.ebbing@fhi.no

This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Medisinsk fødselsregister har samlet inn, bearbeidet og publisert data om fødsler i Norge siden 1967. Hensikten med denne artikkelen er å gi en oversikt over viktige tall fra de første 50 årene av registerets historie.

Takk til gode kolleger og medarbeidere ved Folkehelseinstituttet for alle gode bidrag.

REGISTRERTE I MEDISINSK FØDSELSREGISTER

Medisinsk fødselsregister inneholder opplysninger om fødsler, mor, barn og far. Videre inneholder registeret opplysninger om nemndbehandlede svangerskapsavbrudd (siden 1999). I løpet av de første 50 årene er det registrert opplysninger om nærmere 3 millioner fødsler og fødte i registeret (Tabell 1).

FØDTE, FØDSLER OG INSTITUSJONER

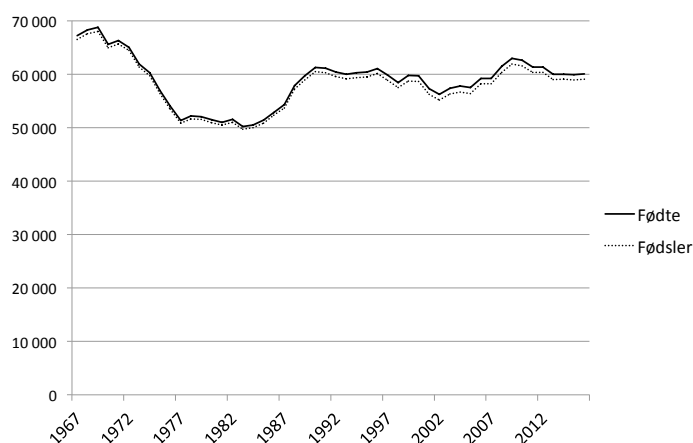
I 1967 kom det inn meldinger om 67 211 fødte fordelt på 66 543 fødsler ved til sammen 182 ulike institusjoner, og utenfor institusjon. I 2016 kom det meldinger om 60 047 fødte fordelt på 59 104 fødsler ved til sammen 48 ulike institusjoner, hvorav 58 547 fødsler (99,06 prosent) skjedde i institusjon, og 557 fødsler skjedde utenfor institusjon (Figur 1).

Det er de små fødeinstitusjonene, med under 500 fødte per år, som har forsvunnet de siste 50 årene. I 1967 var det 140 slike, mens det i 2016 bare var 24 slike. I 2016 var det foruten de 24 institusjonene som hadde under 500 fødte, 12 institusjoner som hadde 500-1499 fødte, sju institusjoner som hadde 1500-2999 fødte og fem institusjoner som hadde 3000 eller flere fødte. De to siste kategoriene av fødeinstitusjoner benevnes i dag kvinneklinikker, og skal ha tilstedevakt av fødsels- og anestesilege, vaktberedskap av barne-

lege, nødvendig jordmor- og operasjonsstuebemannning samt barneavdeling med intensivbehandling av nyfødte (Figur 2).

I 2016 foregikk om lag 64 prosent av alle institusjonsfødslene i Norge ved de 10 største og 30 prosent ved de tre største fødeinstitusjonene. Samme år foregikk 2 prosent av alle institusjonsfødslene i Norge ved de 10 minste og 0,2 prosent ved de tre minste fødeinstitusjonene (Tabell 2).

Av de 557 fødslene som foregikk utenfor institusjon i 2016, skjedde 196 under transport, 176 ikke planlagt hjemme, 163 planlagt hjemme, og 22 fødsler på annet/ukjent sted.

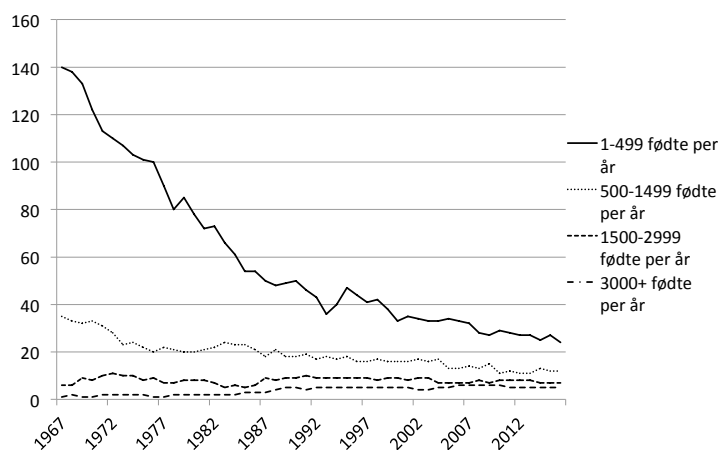

Figur 1. Antall fødte og fødsler i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Tabell 1. Antall hendelser eller individer registrert i Medisinsk fødselsregister 1967-2016.

Hendelse eller individ	Antall
Fødsler	2 897 155
Fødte	2 937 566
Mødre	1 408 180
Fedre	1 372 968
Seinaborter (spontane eller nemndbehandlede)	11 988
Kvinner som har hatt seinabort, men ikke født	1 137
Mor-far-barn triader	2 886 904
Bestemødre, selv registrert som født	25 935
Bestefedre, selv registrert som født	12 818
Oldemødre, selv registrert som født	0
Oldefedre, selv registrert som født	0

Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 2. Antall fødeinstitusjoner i Norge 1967-2016 etter størrelse. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Tabell 2. Antall fødte og fødsler ved de 10 største og 10 minste fødeinstitusjonene i Norge 2016.

Fødeinstitusjon	Antall fødte	Antall fødsler
Oslo universitetssykehus Ullevål	7 413	7 294
Haukeland universitetssykehus	5 340	5 225
Akershus universitetssykehus	5 035	4 967
Stavanger universitetssykehus	4 871	4 790
St. Olavs Hospital	4 040	3 975
Sykehuset Østfold	2 959	2 906
Oslo universitetssykehus Rikshospitalet	2 615	2 522
Sørlandet sykehus Kristiansand	2 067	2 033
Sykehuset i Vestfold - Tønsberg	2 022	1 965
Drammen sykehus, Vestre Viken HF	1 942	1 901
Universitetssykehuset Nord-Norge-Harstad	293	293
Universitetssykehuset Nord-Norge-Narvik	285	285
Helgelandssykehuset Sandnessjøen	277	277
Finmarkssykehuset HF, Klinikkk Kirkenes	211	211
Fødestua i Midt-Troms	91	91
Alta Helsecenter Fødestua	88	88
Nordlandssykehuset Lofoten	65	64
Sykehuset Innlandet Tynset	54	54
Brønnøysund Fødestue	34	34
Fødestua i Nord-Troms, Sonjatun	31	31

Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

FØDSELSTIDSPUNKT ETTER ÅRSTIDER

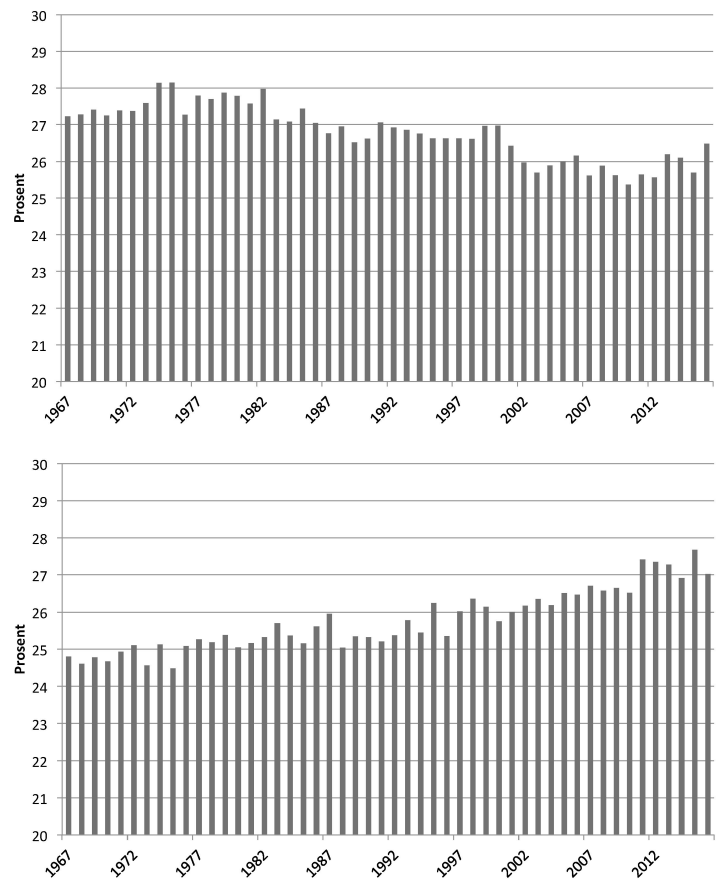
I 1967 foregikk de fleste fødslene (27,2 prosent) om våren, og i 2016 foregikk de fleste fødslene (27,0 prosent) om sommeren. Særlig de siste 10 årene har sommeren vært en populær årstid å føde. I 2009 ble det innført rett til barnehageplass i august for alle barn som fylte ett år innen utgangen av samme måned, og andelen barn født om våren har gått ned (Figur 3a og 3b).

EN FØDEPOPULASJON I ENDRING – MORS ALDER OG FØDELAND

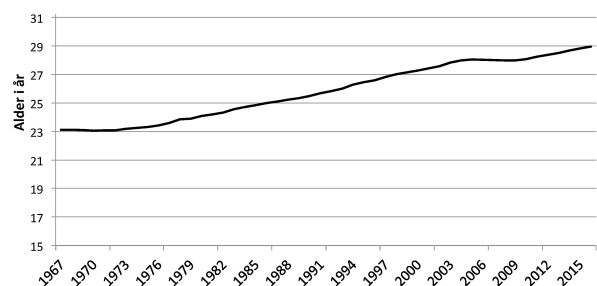
Den gjennomsnittlige alderen for førstegangsfødende var 23,1 år i 1967 og 29,0 år i 2016 (Figur 4).

Blant førstegangsfødende er det særlig et fall i andelen yngre enn 25 år og en stigning i andelen 25-34 år som gjør stort utslag. Andelen førstegangsfødende 40 år og eldre er mer enn tredoblet fra 0,6 prosent i 1967 til 2,0 prosent i 2016 (Figur 5).

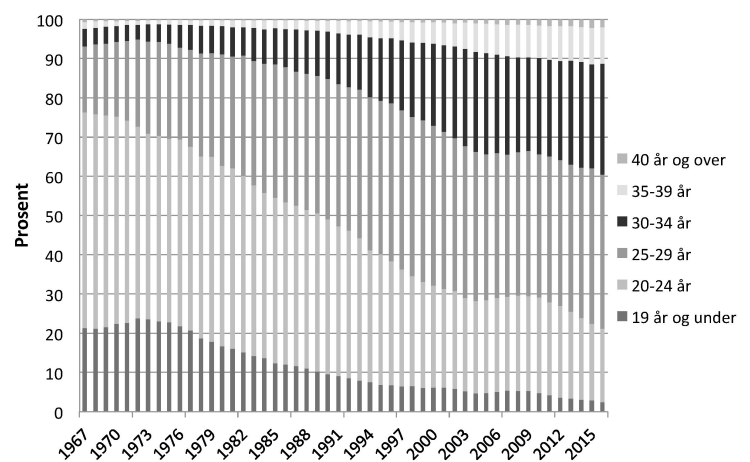
Data om mors fødeland er ikke komplett i de første 30 årene av Medisinsk fødselsregisters historie, fordi Det sentrale folkeregister har mangelfullt innhold i dette tidsrommet. Fra 1997 og ut over har vi relativ komplette data om mors fødeland, da mindre enn 5 prosent av alle fødekvinne var registrert med «ukjent fødeland». Vi ser at en økende andel av fødekvinne i Norge ikke er født i Norge. Dette gjaldt 10,7 prosent av fødekvinne i 1997 og 28,4 prosent i 2016 (Tabell 3, Figur 6).

Figur 3a og 3b. Andel fødsler om våren og sommeren i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 4. Gjennomsnittsalder for førstegangsfødende i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 5. Alderskategorier for førstegangsfødende i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Tabell 3. Mors (fødekvinnens) fødeland, fødsler i Norge 1997-2016.

Årstall	Mors fødeland (prosent)		
	Norge	Utenfor Norge	Ukjent
1997	84,8	10,7	4,5
1998	84,6	11,3	4,0
1999	83,8	12,4	3,8
2000	83,2	13,7	3,1
2001	83,1	14,0	2,9
2002	82,1	15,2	2,7
2003	81,5	16,2	2,3
2004	81,2	16,7	2,1
2005	81,1	17,2	1,7
2006	80,4	18,1	1,5
2007	79,5	19,1	1,4
2008	78,6	19,9	1,6
2009	76,9	21,5	1,6
2010	75,6	22,7	1,6
2011	74,1	24,4	1,5
2012	73,1	25,3	1,5
2013	71,8	26,8	1,4
2014	71,0	27,7	1,4
2015	70,1	28,5	1,4
2016	69,7	28,4	1,9

Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

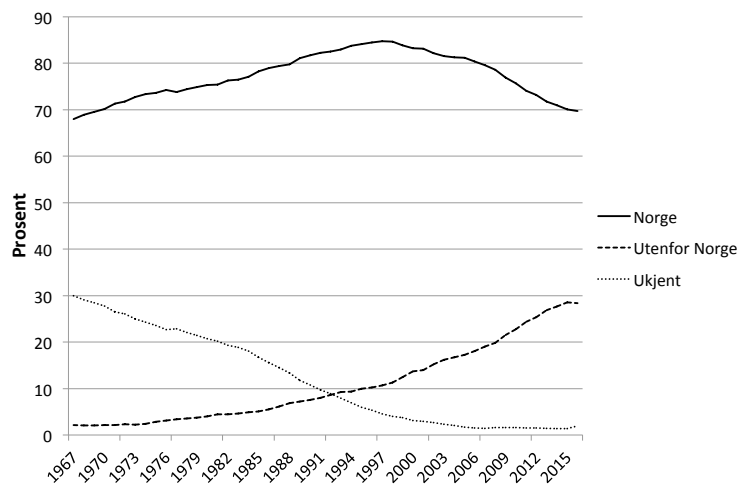
ASSISTERT BEFRUKTNING

Andel fødte som er unnfanget ved hjelp av assistert befruktning (*in vitro* fertilisering og andre invasive metoder) har steget fra 0,01 prosent i 1984, som var det første året denne typen behandling ble rapportert til registeret, til 4,0 prosent i 2016 (Figur 7). Tidligere satte man oftest inn to eller flere befruktede egg ved *in vitro* fertilisering, noe som førte til at andelen flerlingfødsler steg i takt med andelen svangerskap etter assistert befruktning. I 2004 var 26,2 prosent av alle fødsler etter assistert befruktning en flerlingfødsel, mens tilsvarende tall for 2016 var 21,1 prosent.

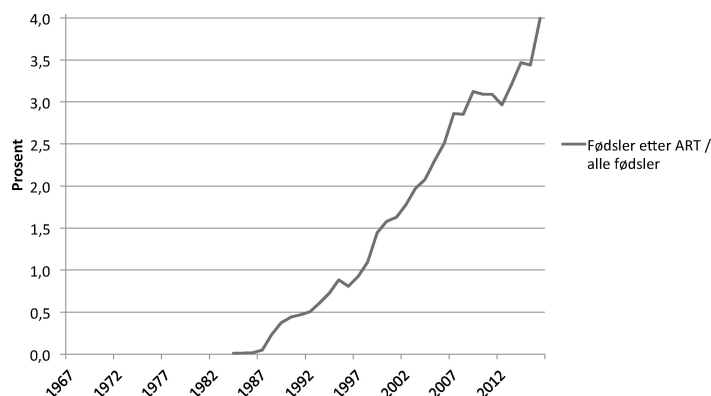
DØDFØDTE, PERINATALT DØDE OG NEONATALT DØDE

I 1967 var dødfødtraten i Norge 13,5 per 1000 fødte, hvis vi definerer «fødte» til å inkludere alle med gestasjonsalder minst 22 uker eller vekt minst 500 gram. Dødfødtraten har sunket betydelig siden da, og spesielt på midten av 1970-tallet. I 2016 var dødfødtraten 3,5 per 1000 fødte (Figur 8).

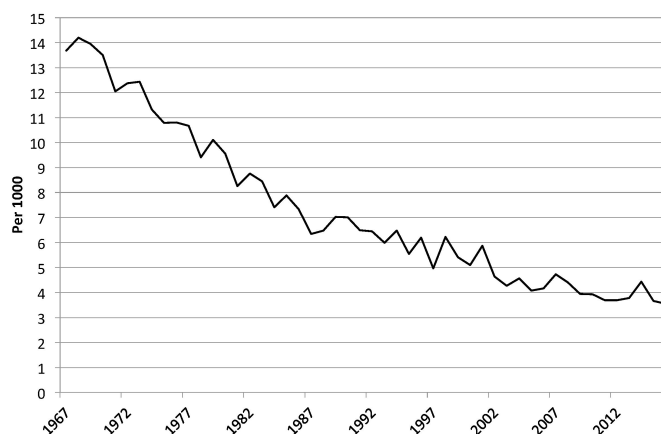
Tilsvarende har vi hatt fall både i perinatal og neonatal dødelighet, henholdsvis fra 23,4 og 11,0 per 1000 fødte i 1967 til 4,5 og 1,4 per 1000 fødte i 2016. Årsaken til denne utviklingen finnes sannsynligvis i en bedre helse blant kvinner flest, svangerskapsomsorg, fødsels- og barselshjelp, og en bedre behandling for ekstremt premature og syke nyfødte.

Figur 6. Mors (fødekvinnens) fødeland, fødsler i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 7. Fødsler etter assistert befruktning i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 8. Dødfødtraten i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

FØDSLER UTEN OG MED INNGREP

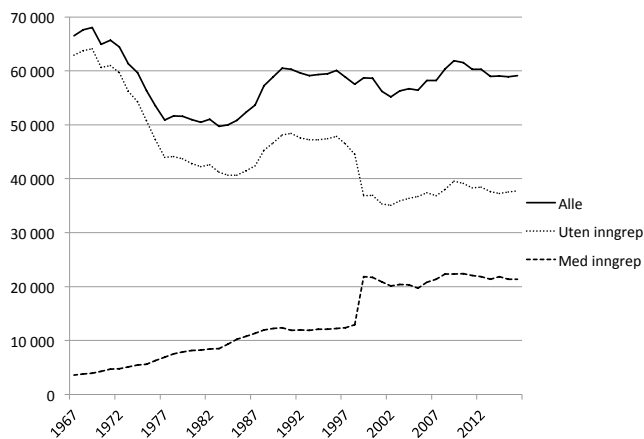
I 1967 er 94,6 prosent av alle fødsler registrert som «uten inngrep» (dvs. uten bruk av episiotomi, vakuumpompe, tang, utskrapning av placentarester, manuell uthenting av placenta, eller keisersnitt). I 2016 var det 63,9 prosent av alle fødsler som var registrert uten disse inngrepene

(Figur 9). Den brå økningen i andel fødsler registrert med inngrep fra 1998 til 1999, skyldes sannsynlig innføring av et nytt meldeskjema. I meldeskjemaet som ble brukt fra 1967 til 1998 var det kun et ja/nei-kryss for «inngrep under fødselen», og krav om spesifisering i fritekst dersom «ja», mens det nye meldeskjemaet som ble innført i 1999 hadde en kryssboks for hvert av de ulike inngrepene, dersom fødselen ikke var registrert «uten inngrep».

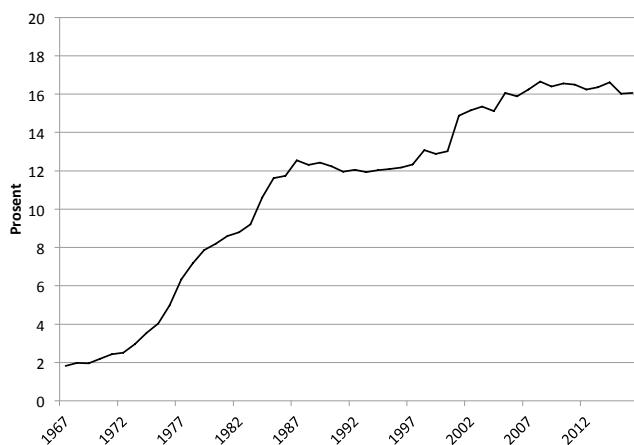
Keisersnittraten steg betydelig på 1970-tallet, men har stabilisert seg til rundt 16 prosent de siste 10 årene (Figur 10).

PREMATURE FØDSLER OG OVERTIDIGHET

Andelen fødsler i uke 22-27 og uke 28-36 har vært stabil; henholdsvis 0,52 og 5,45 prosent i 1967 og 0,36 og 5,34 prosent i 2016. Derimot har andelen fødsler fra og med uke 43 gått betydelig ned de siste 50 årene; fra 4,24 prosent i 1967 til 0,04 prosent i 2016. I 2011 sendte Helsedirektoratet ut en anbefaling om håndtering av overtidige svangerskap definert som graviditet over 294 dager, som ble presisert i 2012. Fra 2010 til 2016 har andelen fødsler fra og med uke 43 blitt redusert med to tredjedeler; fra 0,12 prosent av alle fødsler i 2010 til 0,04 prosent av alle fødsler i 2016 (Figur 11).

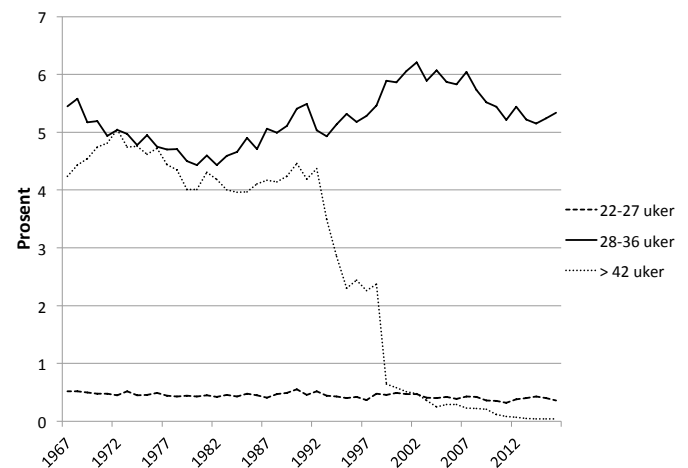
Figur 9. Fødsler uten og med inngrep i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

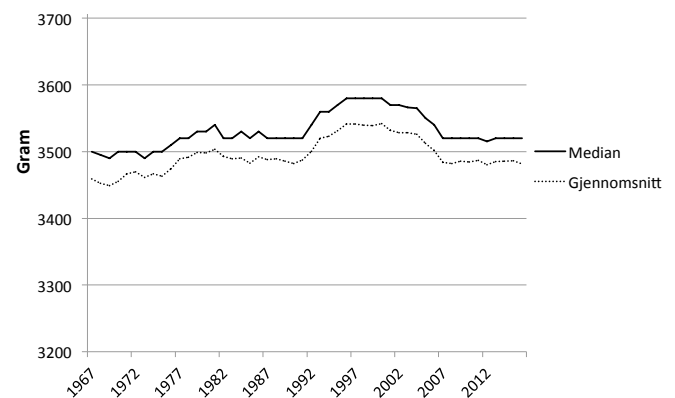
Figur 10. Keisersnitt i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

FØDSELSVEKT

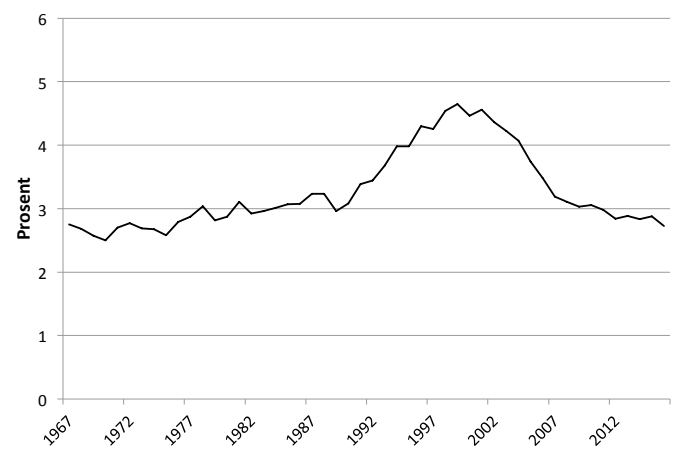
Median og gjennomsnittlig fødselsvekt var henholdsvis 3500 og 3459 gram i 1967 og 3520 og 3481 gram i 2016. I perioden 1996-2004 var det over 4 prosent av alle fødte som hadde fødselsvekt over 4500 gram, men den forekomsten har gått tilbake (Figur 12 og 13).

Figur 11. Andel fødsler i uke 22-27, uke 28-36, og fra og med uke 43 i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 12. Fødselsvekt i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.

Figur 13. Andel fødte med fødselsvekt over 4500 gram i Norge 1967-2016. Kilde: Medisinsk fødselsregister, 30.9.2017.